

Mòdul 3

PERSPECTIVA DE GÈNERE, DIVERSITAT SEXUAL, EDUCACIÓ AFECTIVA I EMOCIONAL

Aquest curs i els seus continguts han estat realitzats amb el suport financer de la Vicepresidència i la Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Habitatge. El contingut dels mateixos és responsabilitat exclusiva de Fad Juventud i no reflecteix necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana.

AUTORIA DELS TEXTOS:

Paulina Ferraresso

COORDINACIÓ:

Mar Herranz Mateos (FAD)

Esther Pérez Palao (FAD)

TRADUCCIÓ, REVISIÓ I ADAPTACIÓ AL VALENCIÀ:

Manuel Gil Fernández

DISSENY I MAQUETACIÓ:

Dynamium

FINANÇAT PER:

Un projecte de la Fundació Fad Juventud, 2024

ÍNDEX

1. Fonamentació del mòdul	4
Implicacions i desigualtats de l'assignació social del gènere.....	6
2. Sistema sexe-gènere-sexualitat: la gran eina d'anàlisi	8
Sistema sexe-gènere-sexualitat: la gran eina d'anàlisi.....	8
Diversitat sexual: com afavoreix comptar amb una perspectiva integral de la sexualitat... ..	12
3. Educació sexual i afectiva.....	15
Què és l'educació sexual i afectiva integral?	13
Bones pràctiques per a incorporar la perspectiva de gènere i diversitat de forma transversal.....	18
4. Banc de recursos.....	22
5. Anexo I Ejemplos de dinámicas para trabajar los DDHH en el aula	24

01. FONAMENTACIÓ DEL MÒDUL

Aquest mòdul ha estat dissenyat especialment per al professorat, amb l'objectiu de **proporcionar-li les eines i els coneixements necessaris** per a abordar **la diversitat sexual i de gènere a l'aula**, en línia amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) establerts per les Nacions Unides.

Aquest material pretén proporcionar **recursos i estratègies didàctiques i metodològiques** per a ensenyar l'alumnat la importància del **respecte i la tolerància envers totes les persones**, independentment de la seua orientació sexual o identitat de gènere.

Això inclou el desenvolupament de **competències emocionals i socials** que fomenten l'empatia i la convivència pacífica.

IMPORTÀNCIA D'AQUEST MÒDUL

Quan es parla d'educació i es treballa sobre els estereotips, és perquè **l'educació és una eina fonamental per a la formació de valors i creences**. Els estereotips de gènere són creences generalitzades i simplificades sobre les característiques, comportaments i rols apropiats per a homes i dones.

Aquestes idees preconcebudes estan **arrelades a les normes culturals i socials**, i afecten profundament la manera com les persones es perceben a si mateixes i a altres. Els estereotips de gènere **limiten les oportunitats i potencials de les persones**, ja que imposen expectatives restrictives basades en el sexe.

Per exemple, és comú que s'assumeixi que els xiquets són millors en ma-

temàtiques i ciències, mentre que les xiquetes destaquen en llengües i arts, cosa que pot **conduir a desigualtats en el suport i en les oportunitats educatives**. O també que, a la classe d'educació física, les xiquetes reben menys incentius per a participar en esports considerats masculins, com el futbol o el bàsquet, i ocorre el mateix amb els xiquets pel que fa a activitats com la dansa.

És fonamental reconèixer i desafiar aquests estereotips per tal que les persones puguin **desenvolupar les seues habilitats i perseguir els seus interessos sense estar limitades per expectatives de gènere**.

Per això, és fonamental començar a reflexionar: **de quina manera influeixen aquests estereotips de gènere en les dinàmiques de grup i en la participació a classe?**

En l'àmbit educatiu, aquests estereotips poden influir en la manera com l'estudiantat interactua, aprén i és avaluat.

IMPLICACIONS I DESIGUALTATS DE L'ASSIGNACIÓ SOCIAL DEL GÈNERE

D'altra banda, no podem obviar que les desigualtats de gènere i els estereotips arrelats socialment, conscientment o inconscientment, **influeixen en les nostres pràctiques educatives i en la vida del nostre alumnat.**

Des de la infància, els xiquets i les xiquetes són exposats a expectatives de gènere que **condicionen els seus comportaments, interessos i aspiracions.** Sovint estan perpetuats pels mitjans de comunicació, les tradicions culturals i els sistemes educatius, i limiten el potencial de cada individu, i promouen les desigualtats.

En aquest punt és crucial parlar de la **socialització diferenciada**, ja que és el procés mitjançant el qual s'adquireixen i s'integren identitats de gènere dins la individualitat i la subjectivitat d'una persona. Des del naixement i al llarg de la vida, aquest aprenentatge es duu a terme a través de la **interacció amb altres persones i la transmissió d'elements socioculturals presents a l'entorn**, com ara valors, actituds, expectatives i comportaments característics de la societat.

Aquest procés, essencial en la formació de les identitats de gènere, es veu **influenciat per estereotips i normes** que tradicionalment han limitat l'expressió individual i la fluïdesa de gènere, i han encasellat les identitats en una dicotomia

En un context educatiu, entendre i abordar la socialització diferencial és fonamental per a avançar cap a una perspectiva de gènere que valore i respecte la diversitat sexual, així com promoure una educació afectiva i emocional que incloga i done suport a l'alumnat en el seu desenvolupament integral.

home-dona. Aquestes expectatives rígides, com s'ha assenyalat prèviament, poden portar a la discriminació i rebuig dels qui no s'hi ajusten, i dificultar-ne el desenvolupament personal i l'acceptació social.

L'educació i la sensibilització han de funcionar com a agents essencials per a mitigar els efectes negatius d'aquest procés. Davant de comentaris o actituds despectives entre l'estudiantat, com ara “eres una porca”, “eres una frígida”; “això és molt gai” a un home hetero; “per a poder fer aquest esport (dansa) has d'aprimar-te”, o “no pareix lesbiana” a una dona molt femenina, entre altres, caldrà establir **espais de reflexió**.

La **diversitat de gènere**, en reconèixer una àmplia gamma d'identitats més enllà de la dicotomia tradicional, desafia la socialització diferencial en qüestionar els estereotips i promoure la inclusió i l'autodeterminació. Aquest reconeixement convida a **replantar els processos de socialització**, i a fomentar una educació i una criança lliures d'estereotips i més inclusives, adaptades a la realitat de cada individu.

En reconèixer i desafiar aquests estereotips a l'aula, no només fomentem un **ambient més inclusiu i respectuós**, sinó que també empoderem els estudiants perquè desenvolupen una identitat

pròpia, lliure de les restriccions imposades pels rols de gènere tradicionals. Sovint oferir i **incloure en el currículum històries, referents i èxits** de dones o de persones dissidents de gènere pot proporcionar models positius, així com fomentar regles de participació que assegurin que xiquets, xiquetes i adolescents tinguin l'oportunitat de contribuir i ser escoltats per a evitar discursos monopolitzats.

Com a docents hem de reflexionar sobre el nostre rol d'agent socialitzador

1. Qui són els referents del nostre alumnat?
2. I en el centre o la comunitat educativa?
3. Quin és el paper o “funció” del professorat com a agent socialitzador a l'aula?
4. Com influeix en el seu desenvolupament integral?
5. És Internet un nou agent socialitzador?
6. Quins són els riscos de l'avanç de la tecnologia en la perpetuació dels estereotips de gènere?

02. SISTEMA SEXE- GÈNERE- SEXUALITAT I DIVERSITAT SEXUAL

SISTEMA SEXE-GÈNERE-SEXUALITAT: LA GRAN EINA D'ANÀLISI

El sistema sexe-gènere-sexualitat és una **eina conceptual i analítica** que permet **desentranyar i comprendre les complexitats i dinàmiques** de les relacions socials, culturals i polítiques relacionades amb el sexe, el gènere i la sexualitat. A continuació, es detallen els components i l'ús d'aquesta eina:

SEXE

El sexe fa referència a les **característiques fisiològiques** que fan que a una persona li siga assignada la categoria d'home o dona en nàixer. L'únic ele-

ment al qual se sol parar atenció per a fer aquesta assignació són els genitals, i a partir d'aquests s'infereix quina és la càrrega cromosòmica del nadó i quin serà el desenvolupament futur dels caràcters sexuals. Aquest terme només fa referència a la **descripció de la diferència biològica** i no determina necessàriament els comportaments.

GÈNERE

El gènere és el **procés d'aprenentatge i socialització** mitjançant el qual les persones assimilen **models de conducta, actituds, normes i valors morals** que estableixen allò que és socialment acceptat. A través d'aquest procés, s'assignen i s'esperen diferents rols per a dones i homes, i açò influeix en la identitat i el comportament de cada individu d'acord amb el seu gènere. Les característiques socioculturals de l'ésser humà, determinades a cada època, societat, grup social i generació, defineixen els rols masculins i femenins i les expectatives envers aquests. Històricament, el gènere ha suposat desigualtat i inferioritat; la dona era considerada el "sexe feble", o el segon sexe.

Ex. Expectatives en activitats extracurriculars: les xiquetes tendeixen a participar més en activitats com ara la gimnàstica rítmica o la dansa, mentre que els xiquets s'inclinen cap a classes de robòtica o esports com el futbol.

SEXUALITAT

L'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2006) defineix la sexualitat de la manera següent:

"La sexualitat és un aspecte central de l'ésser humà al llarg de la seua vida i **abasta el sexe, les identitats i els rols de gènere, l'orientació sexual, l'erotisme, el plaer, la intimitat i la reproducció**. La sexualitat s'experimenta i s'expressa en pensaments, fantasies, desitjos, creences, actituds, valors, comportaments, pràctiques, rols i relacions. Encara que la sexualitat pot incloure totes aquestes dimensions, no totes s'experimenten o s'expressen sempre. La sexualitat està influenciada per la interacció de factors biològics, psicològics, socials, econòmics, polítics, culturals, ètics, legals, històrics, religiosos i espirituals".

En aquest context, és crucial **garantir els drets sexuals i reproductius**, que permeten a totes les persones decidir lliurement sobre la seua sexualitat i reproducció. Més enllà de l'atracció física i de les relacions sexuals, la sexualitat és una part integral i significativa de la identitat de cada individu. És essencial crear condicions que fomenten el coneixement, gaudi i exercici lliure i plaent de la sexualitat per a totes les persones.

L'educació per a la igualtat de gènere és una inversió en un futur en el qual totes les persones tinguen les mateixes oportunitats per a desenvolupar-se plenament.

El sistema sexe-gènere i la sexualitat són **components crucials de l'experiència humana** que abasten:

1. Identitat de gènere Com les persones s'identifiquen a si mateixes a l'espectre de gènere.

2. Expresión de género. Com les persones manifesten el gènere a través de comportaments, vestimenta i altres aspectes visibles.

3. Orientació sexual La preferència d'una persona en funció del desig i l'atracció sexual envers els altres, considerada no com un aspecte predeterminat ni estàtic, sinó com una experiència que pot variar i evolucionar al llarg del temps, i reflectir atraccions cap a persones d'un o més gèneres.

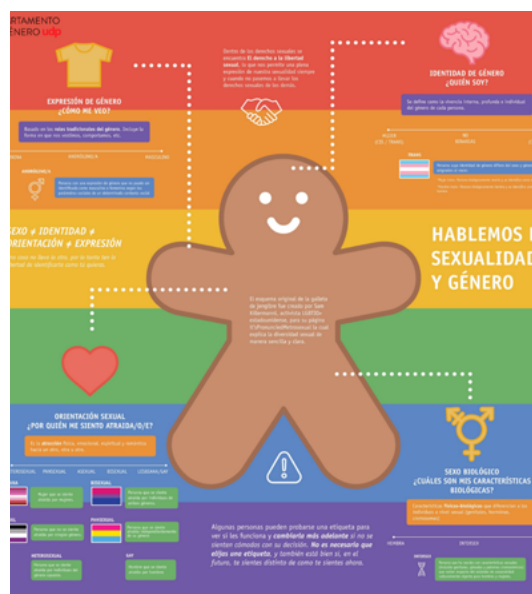
En entendre aquestes dimensions, podem **reconèixer la diversitat i la complexitat** de les experiències humanes.

Definir el sistema sexe-gènere i la sexualitat és crucial per a comprendre com s'estructura la societat, ja que permet reconèixer i visibilitzar la diversitat d'identitats i orientacions sexuals que existeixen.

REFLEXIONA SOBRE LA TEUA PRÀCTICA

A continuació trobaràs una sèrie de **preguntes que t'ajudaran a revisar la teua pràctica docent** i contribuiran al desenvolupament de l'activitat final del mòdul.

1. És realista continuar parlant de dona i home com a formes úniques d'estructura social?
2. Què fa que es continue perpetuant aquesta estructura com a "normal"?
3. Pots identificar exemples de com es manifesten les expectatives de gènere a la teua vida quotidiana?
4. Quin paper té el personal docent en la perpetuació o l'eliminació d'aquests estereotips?
5. Descriu tres estratègies que pugues implementar a l'aula per a desafiar i reduir els estereotips de gènere.

Poder tenir una visió crítica d'aquestes estructures ens permetrà ensenyar sobre les diferències i desmontar estereotips i prejudicis arrelats a la societat. Això ajuda a combatre la invisibilització i la marginalització de persones que no s'ajusten a les normes heteronormatives i cisnormatives.

DIVERSITAT SEXUAL: COM AFAVOREIX COMPTAR AMB UNA PERSPECTIVA INTEGRAL DE LA SEXUALITAT

Fins ara, tant el context social com el familiar o l'escolar, tret d'excepcions, **produeixen i reproduïxen models hegemònics, binaris i jeràrquics**, que sancionen o censuren altres opcions possibles d'actuar, pensar i sentir.

La reproducció dels models hegemònics estableix **normes rígides sobre allò que és acceptable en termes d'identitat i comportament sexual**, i moltes vegades es troben tan arrelades que són invisibles als nostres ulls.

Per exemple, el terme "parella" sempre s'associa a una relació amorosa entre dona i home, o bé quan un alumne o alumna afirma sentir atracció per algú del mateix sexe, pot trobar-se com a resposta expressions com ara "és una moda" o "és una cosa passatgera".

Aquests models binaris i jeràrquics no només **limiten l'expressió individual**, sinó que també **perpetuen la marginalització** de qui no s'ajusta a aquestes normes.

Repensar una educació des de la diversitat de gènere **aporta múltiples beneficis a l'estudiantat**, i és essencial

entendre que els conceptes relacionats amb aquesta diversitat es troben en revisió i evolució constants. Per això, l'educació i el professorat han d'estar en **constant transformació** per a reflectir les realitats contemporànies i les experiències diverses de tots els individus.

Cal no oblidar que les persones, en particular durant la joventut, tenen una **necessitat intrínseca de pertinença i de ser reconegudes pel seu grup de referència**.

Això implica que els entorns educatius han d'**oferir un ventall ampli de possibilitats** que permeten la lliure expressió de la identitat de cada persona. En fomentar un espai on totes les identitats de gènere i orientacions sexuals se senten **representades i valorades**, es promou un ambient de respecte i d'acceptació.

La inclusió de la diversitat de gènere a l'educació no només beneficia l'alumnat pertanyent a minories de gènere i sexualitat, sinó que també **enriqueix tota la comunitat educativa**.

Cal aprendre a **apreciar la diversitat com un valor positiu**, ja que fer-ho desenvolupa habilitats d'empatia i comprensió, i prepara millor les persones per a viure en una societat plural i diversa.

A més, una educació que incorpora la diversitat de gènere **contribueix al desenvolupament integral de l'alumnat**. Li permet explorar i entendre millor la seua pròpia identitat, expressar els seus sentiments i experiències sense por de patir discriminació, i adquirir més seguretat en si mateix. Això es tradueix en un millor rendiment acadèmic i més benestar emocional.

ALGUNES SITUACIONS CONCRETES

► Classe de literatura

A la classe de literatura, se solen discutir llibres i personatges que tradicionalment reforcen els estereotips de gènere. Per tant, adoptar una selecció de textos diversos que incloguen una àmplia gamma de personatges amb diverses identitats de gènere i orientacions sexuals pot ajudar aquelles persones que no s'identifiquen amb el gènere binari a veure reflectida la seua pròpia experiència en la literatura.

► Projectes creatius

Treballar en projectes creatius que desafien els estereotips de gènere o crear representacions visuals de diversitat de gènere.

► Burles, insults i altres tipus d'assetjament

D'altra banda, les burles, els insults i

És important que el personal docent es forme contínuament sobre diversitat i que les institucions educatives es comprometen a revisar i actualitzar les seues polítiques i pràctiques per a assegurar que siguen inclusives i representatives de totes les identitats.

altres tipus d'assetjament continuat afecten negativament l'autoestima, la capacitat de concentració i la motivació pels estudis, i poden deteriorar les habilitats socials de la persona, i generar ansietat i depressió.

Només així es podrà construir una comunitat educativa que realment respecte i celebri la diversitat, i proporcionar-li el suport necessari per a desenvolupar-se plenament i sentir-se valorada. En conclusió, **com consideres que el teu centre educatiu implementa i aborda els temes esmentats?**

03. EDUCACIÓ SEXUAL I AFECTIVA

QUÈ ÉS L'EDUCACIÓ SEXUAL I AFECTIVA INTEGRAL?

L'educació sexual i afectiva proporciona informació adequada sobre **sexualitat, relacions, cos humà, consentiment i prevenció de malalties de transmissió sexual i embarassos no desitjats**. Tanmateix, tradicionalment, l'educació sexual s'ha enfocat principalment en aspectes biològics i preventius, com l'ús d'anticonceptius i l'abstinència, i se n'han omès elements clau com el

plaer, el consentiment i la diversitat sexual.

Històricament, l'educació "sexual" ha estat desigual entre dones i homes, fet que ha reforçat estereotips i desigualtats en la comprensió de la sexualitat. Mentre que les dones han estat educades per a ser pudoroses i per a la reproducció, als homes se'ls ha incentivat a explorar

la seua sexualitat obertament. Aquesta diferència en l'educació ha contribuït a mantenir els estereotips de gènere i les desigualtats en el control de la pròpia sexualitat.

EDUCACIÓ INTEGRAL EN SEXUALITAT (EIS)

És fonamental que l'educació sexual i afectiva fomenti una **visió positiva del desenvolupament de l'alumnat**, i reconega la sexualitat d'aquest com una **part natural de la seua vida**.

És crucial que permeta empoderar les persones perquè gaudisquen i prenguen control de la seua sexualitat i vida sexual. Ha de reconèixer els individus com a persones autònomes amb dret a experimentar desig, plaer i felicitat, i a tenir control sobre els seus cossos, siguen sexualment actius o no. Aquesta perspectiva promou una **visió saludable i positiva de la sexualitat**, i **capacita les persones** de totes les edats per a prendre decisions informades i responsables.

Per a aconseguir això, és essencial disposar d'un **entorn segur i de confiança**, un ambient on l'alumnat se senta involucrat, escoltat i còmode, sense por de ser ridiculitzat, especialment quan s'aventura a compartir idees noves i potencialment controvertides.

És fonamental que l'educació sexual i afectiva fomenti una visió positiva del desenvolupament de l'alumnat, i reconega la sexualitat d'aquest com una part natural de la seua vida.

Aquesta atmosfera de seguretat i suport és crucial per a l'**èxit de l'EIS i el desenvolupament saludable de totes les persones**.

Aquest **abordatge integral**, pel que hem explicat prèviament, comprén:

1. Coneixement biològic:

Inclou informació sobre anatomia, reproducció, salut sexual i prevenció d'infeccions de transmissió sexual (ITS). Cal destacar que és crucial que la joventut tinga accés a informació segura i factible i que pugui tenir la capacitat de prendre decisions saludables i responsables sobre la seua vida sexual i reproductiva. Això és crucial per a evitar l'accés a contingut inapropiat, per exemple, llocs web de pornografia, que poden distorsionar la seua comprensió de la sexualitat i les relacions. Proveir informació precisa i adequada al cicle vital ajuda les persones a desenvolupar una visió saludable i responsable de la sexualitat.

2. Desenvolupament emocional:

Fomenta el reconeixement i la gestió de les emocions pròpies i alienes, l'empatia i la capacitat d'establir relacions afectives saludables. És crucial que des d'edats primerenques s'aprenja a identificar i comprendre les pròpies emocions. Aquest procés d'autoconeixement permet donar nom al que u mateix sent (per exemple, tristesa, alegria, enuig, por) i entendre les causes i conseqüències d'aquestes emocions.

Una vegada que s'identifiquen les emocions, és important desenvolupar habilitats per a gestionar-les de manera saludable. Desenvolupar l'habilitat d'identificar i entendre les emocions dels altres és essencial per a l'empatia i la interacció social efectiva.

3. Valors i ètica:

Dins d'aquest context, un dels objectius principals és fomentar valors fonamentals com ara el respecte, la igualtat, la tolerància i la responsabilitat en les relacions sexuals i afectives. És a dir, ensenyar a valorar i respectar la diversitat en totes les formes, incloent-hi l'orientació sexual, la identitat de gènere i les eleccions personals. Això ajuda a crear un ambient inclusiu on totes les persones se senten acceptades i valorades, desafia els estereotips de gènere i treballa per a desarticular les desigualtats en les relacions.

4. Habilitats de comunicació:

En el context de l'educació sexual i afectiva, és essencial que les persones aprenguen a comunicar els seus desitjos i límits de manera clara i assertiva. Aprendre a expressar desitjos i límits implica reconèixer i comunicar allò que cada persona vol i no vol en un vincle. Aquesta habilitat està basada

a establir relacions emmarcades en el consentiment i el respecte. Implica escoltar activament l'altra persona, comprendre el seu punt de vista i buscar solucions que satisfacen les necessitats d'ambdues parts. A més, aquestes habilitats són aplicables no només a les relacions de parella, sinó també a les amistats, les relacions familiars i l'entorn laboral.

5. Autoconeixement

L'autoconeixement en la sexualitat i l'afectivitat està estretament lligat al desenvolupament d'una autoestima saludable. A mesura que les persones comprenen i accepten la seua sexualitat i identitat de gènere, també s'accepten més a si mateixes i desenvolupen l'autoconfiança. Això els permet establir límits clars, comunicar-se de manera efectiva i formar relacions saludables i respectuoses.

Entendre aquests conceptes genera un impacte significatiu en la manera com les persones es relacionen amb els altres. L'autoconeixement facilita la comunicació oberta i honesta en les relacions, ajuda a establir expectatives realistes i contribueix a construir vincles afectius basats en el respecte mutu i la comprensió.

BONES PRÀCTIQUES PER A INCORPORAR LA PERSPECTIVA DE GÈNERE I DIVERSITAT DE FORMA TRANSVERSAL

► Autoconeixement i autocomprensió:

Incorporar l'educació afectiva i emocional facilita l'autoconeixement i l'autocomprensió, cosa que ajuda les persones a desenvolupar una autoestima saludable, els permet reconèixer els seus propis sentiments i comprendre com aquests influeixen en els seus pensaments i comportaments.

► Entorns segurs i respectuosos:

Promoure una educació afectiva i emocional des d'edats primerenques ajuda a prevenir problemes com l'assetjament escolar, les violències masclistes i altres comportaments discriminatoris. Per tant, contribueix a la creació d'un entorn escolar i social més segur i respectuós.

► Creació d'espais de suport:

Facilitar la creació de grups de suport i espais de diàleg on es puguin compartir experiències i discutir temes relacionats amb la diversitat sexual en un ambient segur i respectuós.

► **Estratègies cooperatives:**

Utilitzar estratègies pedagògiques actives que promoguen l'equitat, com ara el treball en grups heterogenis i l'aprenentatge col·laboratiu.

► **Conèixer la realitat de l'alumnat:**

Conèixer els missatges que adolescents i joves reben sobre la sexualitat i les relacions afectives de l'entorn cultural on viuen, així com els processos de socialització afectiva i sexual que s'han desenvolupat en el context familiar, en el grup d'iguals i d'amistats, i en les relacions de parella que hagen pogut tenir, és imprescindible per a comprendre mínimament què els motiva, quines expectatives tenen, què els està passant i com ho estan vivint.

► **Formes de relacionar-se i responsabilitat afectiva:**

Reconèixer i acceptar les noves formes d'expressió de la sexualitat i de relacionar-se sense culpa, vergonya o por. Treballar sobre la responsabilitat afectiva en la sexualitat i les relacions.

► **Respecte, igualtat i comunicació**

Promoure relacions basades en el respecte mutu, la igualtat i la comunicació oberta com a principals pilars de la nostra activitat docent.

► **Conèixer recursos comunitaris i institucionals**

No tot allò que sorgeix a l'espai grupal ha de ser abordat col·lectivament. Determinades qüestions emergents requereixen un tracte individual que pot implicar des d'una xerrada (que ofereix un espai d'escolta i orientació) fins a intervencions més complexes, que impliquen les famílies i altres institucions. Per això, és clau conèixer els recursos comunitaris i institucionals disponibles.

► **Currículum i mentories**

Per exemple, pot ser una gran eina d'anàlisi fer una exploració del currículum per a identificar àrees on es pugui enfortir la inclusió d'aquests temes i establir programes de mentoria en els quals el professorat amb més experiència en aquests temes pugui donar suport als seus col·legues.

► **Aprenentatge actiu i continu**

Mantenir una actitud activa davant de capacitacions, lectures, investigacions i recursos que aborden aquests i altres temes que promoguen el creixement professional.

SITUACIÓ D'APRENTATGE

Per tal de continuar introduint la perspectiva de gènere i l'educació afectiva i emocional a les nostres situacions d'aprenentatge, es faciliten **diverses preguntes que les potencien i col·laboren en el seu desenvolupament.**

Recorda que és fonamental en el desenvolupament d'una SA comptar amb **contingut significatiu** que connecte amb l'alumnat, i disposar d'una **obertura a la flexibilitat** per tal que aquest contingut pugui adaptar-se a les necessitats i contextos específics de cada curs.

PREGUNTES QUE FOMENTEN LA REFLEXIÓ

1. Quin problema o desafiament vols treballar a la teua situació d'aprenentatge?
2. De quina manera podries incorporar els conceptes del mòdul als teus objectius?
3. Quan desenvolupes els teus objectius o els teus sabers bàsics, consideres utilitzar-hi un llenguatge inclusiu i lliure de sexisme?
4. Com podries abordar les competències específiques de la teua situació d'aprenentatge per a incloure la perspectiva de gènere i la diversitat?

Les situacions d'aprenentatge són una oportunitat per a alimentar la nostra acció docent cap a societats més justes, equitatives i sostenibles

5. Quines competències creus que són fonamentals en la teua situació d'aprenentatge per a incloure-hi temàtiques de diversitat i educació afectiva i emocional? (Desenvolupa'n un màxim de tres)

6. Com penses que la teua problemàtica o desafiament pot incidir en el context immediat del teu alumnat i centre educatiu? Com abordes aquesta mirada sistèmica de la situació d'aprenentatge?

7. Com connectaries el tema de la igualtat de gènere amb la vida diària de l'alumnat i la seua comunitat escolar perquè vegem l'aplicabilitat i la importància d'aquests conceptes al seu entorn immediat?

8. Com pots adequar l'espai de treball perquè siga segur i lliure de prejudicis?

9. De quina manera pots connectar la teua temàtica amb els interessos i les motivacions de l'alumnat?

10. Quines adaptacions podries fer al material perquè siga inclusiu per a totes les persones?

11. De quina manera inclouries literatura i llibres que fomenten la diversitat per tal que totes les persones puguem sentir-se identificades?

12. Quines estratègies de comunicació utilitzaries? Quines eines innovadores?

13. Com pots promoure una interacció amb l'estudiantat basada en la comunicació oberta i no exclouent?

14. Com podries adequar la teua situació d'aprenentatge per tal que puga ser inclusiva tenint en compte nivells cognitius, neurodivergències i diversitats de gènere?

15. Quins criteris d'avaluació de caràcter igualitari podries considerar apropiats per a cada competència amb l'objectiu d'obtenir informació sobre els sabers de l'alumnat?

16. Quines estratègies de sensibilització podries implementar per a la classe i les famílies?

BANC DE RECURSOS

- ▶ <https://view.genially.com/6230d7f1f3b91e0019b3b91c/learning-experience-didactic-unit-idahot-material-diversidadd>
- ▶ <https://www.sidastudi.org/>
- ▶ <https://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/descargar.aspx?id=7400&tipo=documento>
- ▶ <https://www.injuve.es/conocenos/ediciones-injuve/guia-somos-diversidad>
- ▶ <https://kitdelplaer.org/es/>
- ▶ <https://kitdelplaer.org/es/2018/04/20/pero-entonces-yo-que-soy/>

- ▶ Videos:
- ▶ <https://www.apuntmedia.es/series/sex-symbols/>
- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=GgfvmHeOiqQ&ab_channel=TheEllenShow
- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=fXBxOaLcMZg&ab_channel=verne
- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=bb-pdI5tcwc&ab_channel=SomosLaMitad

ANNEX

Exemples de dinàmiques per a treballar els ODS a l'aula

A continuació, alguns exemples per a treballar els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) a l'aula en diferents nivells educatius. Són només una mostra, ja que hi ha mil formes més de treballar els temes que aquesta Agenda 2030 ens proposa: l'escenificació, la investigació, el rol-play, la generació de debat, intervencions més creatives, la decisió d'implícarse en el treball amb entitats o convidar-les a impartir un taller a

l'alumnat, la visita a projectes, iniciar un hort escolar o un projecte per a reverdir el pati, etc.

De nou, us recordem que consultant el catàleg que ofereix l'Operació Rubik, creat per la Coordinadora Valenciana d'ONGD, pots trobar moltes opcions orientades per al seu ús a l'aula. No t'oblides d'aquesta dada, pots trobar l'enllaç a l'apartat 'Banc de recursos'.

ALUMNAT: Infantil**DINÀMICA:** Dinàmica 1**OBJECTIUS:**

- ▶ Fomentar la comprensió lectora: Ajudar els #xiquet a entendre la trama, personatges i missatges del conte. Promoure la reflexió sobre la identitat i l'acceptació: Generar un espai de diàleg sobre la importància d'acceptar-se a un mateix i als altres tal com són. Promoure l'autoconeixement.

DESENVOLUPAMENT PER A LA DINÀMICA:

Comença amb la lectura del conte "ni *miau ni *guau" de (autora), o bé pots utilitzar com a suport la visualització del conte en audiollibre. Per al que es brinda el link. https://www.youtube.com/watch?v=w-cSlann7ec&ab_channel=NubeOchoEdiciones

Després de la visualització/lectura del conte, pots utilitzar esta sèrie de preguntes que fomenten la reflexió de la història.

- ▶ Què pensen de la història? Què van poder comprendre? Com se sentia el personatge principal? Quines emocions creus que va experimentar el protagonista al llarg de la història?
- ▶ Què faries si algú et diguera que has de comportar-te d'una manera que no t'agrada?
- ▶ Has sentit alguna vegada que no encaixes en el col·legi o amb els teus amics?
- ▶ Per què creus que és important acceptar i celebrar les diferències dels altres?
- ▶ Què t'agrada fer que et fa sentir especial i únic?
- ▶ Com creuen que la família del personatge principal pot ajudar al personatge principal perquè se senten lliures de ser ell mateix?
- ▶ Com creus que se sent el personatge al final del conte? Per què?

Per a finalitzar, sol·licita a l'alumnat que dibuixen la part favorita del conte ja que reforçarà la comprensió i al seu torn, acostarà l'aprenentatge a aspectes propis i personals de cada alumne

SUGGERIMENTS:

Suggeriments de contes i llibres que treballen les temàtiques del mòdul que poden ser d'interès i abordatge.

◆ Mamo, Alejandra Castelló, Marisa Morea, Babeth Ripoll	◆ Ahora me llamo Luisa. Jessica Walton.
◆ Ane mona y huldra, Jenny Jordahl.	◆ Mi cuerpo es mío, ProFamilia, Geisler, Dagmar.
◆ Estoy contigo, Cori Doerrfeld.	◆ Tu cuerpo es tuyo, Lucía Serrano.
◆ Yo soy Mía. Nerea García.	◆ ¿Hay nada más aburrido que ser una princesa rosa?, Raquel Díaz Reguera.
◆ Bicho pelota. Olga de dios.	

ALUMNAT: Primària

DINÀMICA: Dinàmica 1: Canta targeta roja al sexisme.”

OBJECTIUS:

- ▶ Sensibilitzar sobre l'eliminació d'estereotips de gènere en la cultura popular mitjançant la música.
- ▶ Fomentar la creativitat en escriure lletres i compondre tornades d'igualtat de gènere.
- ▶ Promoure la reflexió crítica sobre l'impacte de les lletres de cançons en la percepció de rols de gènere.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

El desafiament d'esta activitat és proposar a l'alumnat que trie una cançó popular i puga reescriure les seues lletres. Cal destacar que la cançó triada ha de seguir patrons que reproduïxen estereotips de gènere i/o reflectixen pensaments sexistes i/o masclistes.

Pots utilitzar algunes de les cançons de la següent llista:

- ▶ HAWAI, de Maluma.
- ▶ DAKITI, de Bad bunny y jhay cortes
- ▶ LA ROMPE CORAZONES, de Daddy Yankee y Ozuna
- ▶ MEJORES AMIGOS REMIX, de BM, Lola Indigo, Callejero fino y La joaqui.

En primera instància, dividix la classe en xiquetotets grups per a fomentar la participació de totes les persones. A cada grup, *brindale una cançó escrita perquè puguem detectar i traure targeta roja a aquelles frases que reflectixen estereotips de gènere i contingut sexista. Se'ls haurà de brindar un temps raonable perquè puguem reflexionar sobre les frases seleccionades.

Finalment, convida que cada grup transforme de manera creativa el contingut ressaltat en primera instància, eliminant qualsevol estereotip sexista i promovent un missatge d'igualtat i respecte entre gèneres.

Amb esta dinàmica crearem una nova tornada que reflectisca estos valors de manera contundent i *pegadiza.

ALUMNAT: Primària**DINÀMICA:** Dinàmica 2: Cinema fòrum.**OBJECTIUS:**

- ▶ **Reconèixer Estereotips de Gènere:** Fomentar la reflexió en l'alumnat sobre com els estereotips de gènere influïxen en les nostres percepcions i comportaments.
- ▶ **Fomentar el Pensament Crític:** Analitzar críticament les situacions presentades en el vídeo per a qüestionar creences i actituds que poden tindre els alumnes/as.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Visualitza juntament amb l'alumnat el següent vídeo:

https://www.apuntmedia.es/series/sex-symbols/sex-symbols-estereotips_134_1626122.html

Posteriorment fomenta la reflexió de l'alumnat sobre els següents temes:

- ▶ Posteriorment fomenta la reflexió de l'alumnat sobre els següents temes:
- ▶ Què és un estereotip de gènere?
- ▶ Com es representen en el vídeo?
- ▶ Quines actituds o comportaments poden observar a l'aula o en els jocs que fomenten la reproducció d'estos estereotips?
- ▶ Demana als xiquets que compartisquen una cosa nova que van aprendre sobre els estereotips de gènere.

Per a finalitzar, proporciona *papelógrafos i retoladors perquè dibuixen una escena col·lectiva on, sense importar el seu gènere, participen en diferents activitats.

ALUMNAT: Primària

DINÀMICA: Dinàmica 3: "Coneixent la nostra realitat: joc per a desconstruir mites sobre sexualitat".

OBJECTIUS:

- ▶ Generar clima de confiança per a començar a abordar temes vinculats amb la sexualitat, el gènere, els drets i la diversitat.
- ▶ Conèixer creences, idees i opinions de els/as participants respecte al tema. - Identificar mites i prejudis en el grup.

Desenvolupament de l'activitat:

Proposa disposar a l'aula tres cartells; VERITABLE, FALS, NO SÉ. La consigna a utilitzar per a l'activitat és: "Anirem llegint frases afirmatives sobre les quals Vostés hauran d'expressar si estan d'acord o no, és a dir, si és veritable, falsa o simplement poden optar per desconèixer la resposta.

Després de cada frase, els qui pensen que és veritable hauran de situar-se a l'esquerra de la columna, els qui pensen que és una afirmació falsa a la dreta, i els qui tinguen dubte es mantindran en la columna.

Una vegada que l'alumnat s'haja acomodat, els qui van prendre posició i es van situar en un dels costats de la columna hauran d'argumentar la seua postura.

És important remarcar que la idea fonamental és reflexionar i generar intercanvi d'opinions, no jutjar ni ser blanc de riure per als qui no estiguen segurs de la seua resposta.

Una vegada finalitzada la reflexió entorn de la frase, es tornen al punt inicial i es *leé una altra frase fins a finalitzar amb la lectura de les frases.

FRASES POSSIBLES D'UTILITZAR:

- ▶ Sexe i sexualitat són el mateix.
- ▶ Els homes homosexuals volen ser dones.
- ▶ Les persones es masturben quan no tenen amb qui mantindre relacions sexuals.
- ▶ Compartir com et sents amb els teus companys i companyes pot fer-te sentir millor i enfortir la teua amistat.
- ▶ No parlar sobre els teus sentiments amb una persona adulta de confiança pot ajudar-te a resoldre les teues preocupacions i sentir-te amb alleujament.
- ▶ Conèixer i acceptar les teues pròpies emocions et fa més forta i amb seguretat en tu mateix.
- ▶ L'abús sexual sempre es produïx en llocs perillosos i foscos, i l'atacant és un desconegut.
- ▶ Només hi ha consentiment en una relació sexual quan la persona verbalitza SI O NO.

NOTES PER AL FACILITADOR/A:

És important que tot el temps es promoga la circulació de la paraula i que les persones puguin expressar-se i/o justificar la seua opinió. Sempre treballant des de la voluntarietat, i no des de l'obligació que existisca participació.

Al seu torn, recorda que no has d'anticipar conclusions o opinions, donar temps perquè puguin expressar-se i després treballar a punt de partida de les expressions i idees que hagen manifestat.

En esta activitat es pot abordar els diferents conceptes, mites i prejudis després de cada frase, o no dir res i abordar-ho en plenària al final. L'última opció pot ser molt útil perquè no interromp la dinàmica del joc, no obstant això per al seu desenrotllament necessitaràs registrar en un *papelógrafo o pissarra tot el que sorgisca per a després treballar-lo.

ALUMNAT: Primària

DINÀMICA: Dinàmica 4:

“El barreter boig; La gorra de les emocions”.

OBJECTIUS:

- ▶ Treballar el reconeixement, expressió i validació emocional de l'alumnat, per a la millora de la seua intel·ligència emocional.
- ▶ Saber reconèixer les emocions pròpies i alienes.
- ▶ Augmentar la consciència emocional.
- ▶ Promoure l'acceptació de totes les emocions.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Els xiquets aprendran a expressar emocions a través d'un joc de rol. Necessitaràs 6 persones voluntàries, a les quals se'ls brindaràs 6 gorres, cadascuna amb una emoció escrita en el seu interior (por, ira, fàstic, sorpresa, felicitat, tristesa). Hauran de posar-se la gorra sense dir l'emoció a la resta, que actuaran com a públic i hauran d'endevinar el que està sentint. Per a tal fi, planteja una situació fictícia que interpretar, cadascun ficat en el paper de la seua emoció. RECORDA, que per a redactar la situació fictícia has de tindre en compte el context, i dinàmiques específiques de l'aula.

L'activitat finalitzarà buscant reflexionar sobre les emocions agradables i desagradables, posant l'accent a no classificar-les com a positives o negatives, i es ressaltarà el valor de cada emoció en la seua justa mesura. A més, se li podrà entregar a cada alumne/a un foli amb la roda de les emocions per a afavorir el reconeixement.

ALUMNAT: Secundària

DINÀMICA: Dinàmica 1.

"El geni del llum"

OBJECTIUS:

- ▶ Millorar la comunicació per a saber expressar les pròpies necessitats.
- ▶ Aprendre a dir no - Desmitificar el pensar en un mateix com a forma d'egoisme.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

L'activitat començarà amb una valoració inicial de les creences de l'alumnat i els estereotips de gènere, expressats en la manera en la qual narren les situacions que han viscut. A més, es començarà a treballar el consentiment de manera indirecta i la comunicació assertiva a través de l'expressió dels propis desitjos i de la importància de saber dir No.

A continuació, hauràs d'explicar de manera breu l'estil de comunicació assertiva, posant exemples quotidians per a facilitar la comprensió.

Per al desenrotllament d'esta, es dividirà el grup classe en 4 subgrups, i se'ls demanarà que escriguen en una cartolina dos columnes: en una, posaran situacions en les quals han deixat de fer alguna cosa que volien o no han expressat com se sentien per a no enfadar al seu grup d'amics i amigues, famílies, etc., i en l'altra escriuran breument què haurien d'haver dit o fet. Es llegiran enlaire alguns exemples i les cartolines quedaran penjades a l'aula per a recordar-los la importància d'expressar els seus desitjos, sentiments i emocions davant els altres.

ALUMNAT: Secundària**DINÀMICA:** Dinàmica 2.**OBJECTIUS:**

- ▶ Visualitzar la Construcció de la Sexualitat des d'un Enfocament de Gènere i Drets.
- ▶ Estimular el pensament crític entre els participants sobre com diferents espais (internet i mitjans de comunicació, família, amics i parells, i el centre educatiu) influïxen en la construcció de la sexualitat, l'orientació sexual i l'expressió de gènere.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

Es dividirà el grup en 4 i a cadascun se li brindarà un *papelógrafo on es visualitzarà 1. Internet i mitjans de comunicació. 2. Família 3. Amics i parells. 4. Centre educatiu. Cada grup analitzarà només un dels espais creant una pluja d'idees per al que podran utilitzar retallades, revistes amb la finalitat que fomenti la creativitat. Se'ls brindarà la següent CONSIGNA: Anotar a mode de pluja d'idees, aquelles paraules, missatges, frases, discursos, significats i valoracions sobre sexualitat, orientació sexual, expressió de gènere que recorden haver rebut des de l'espai específic que se'ls va assignar.

Cada subgrup ha de distingir els missatges emesos pels diferents llocs en funció del sexe dels subjectes als qui estan dirigits. Han d'anotar els missatges diferencials que s'emeten a dones i homes així com els comuns a tots dos sexes. L'objectiu d'esta diferenciació és visualitzar la construcció de la sexualitat des d'un enfocament de gènere, drets i diversitat.

A mode de tancament de l'activitat, s'habilitarà a un intercanvi d'idees, impressions i reflexions sobre la conceptualització de sexualitat realitzada prèviament.

A mode general se li ha de proposar al grup complet que realitzen l'exercici de crear una definició sobre sexualitat en conjunt, que incorpore les dimensions i la complexitat plantejada en l'abordatge conceptual.

NOTES PER AL FACILITADOR/A:

- ◆ Podràs utilitzar les següents preguntes per a fomentar el diàleg entre el grup.
- ◆ Estos missatges són positius per a la vivència de la nostra sexualitat?
- ◆ Quins són aquells espais i llocs que impacten més en el seu aprenentatge sobre la sexualitat?,
- ◆ Quins són els espais que emeten els missatges més positius per a la vivència de les seues sexualitats?
- ◆ Existixen diferències en els missatges sobre la sexualitat emesos per a homes i dones?,
- ◆ Què promouen i què restringixen els missatges per a les dones i per als homes joves? Per què existixen estes diferències en els missatges dirigits a les dones i homes joves?

ALUMNAT: Secundària**DINÀMICA:** Dinàmica 3.

Cineforum: Pel·lícula recomanada: I`M SIMON.

OBJECTIUS:

- ▶ FFomentar el diàleg i la reflexió sobre temes d'identitat, diversitat i acceptació a través de la pel·lícula “*Love, Simon”, basada en la novel·la “Simon *vs. *the Homo sapiens Agenda” de *Becky *Albertalli.
- ▶ Fomentar l'empatia i la comprensió sobre les decisions de cada individu respecte a donar a conèixer aspectes personals i la seua privacitat.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

L'activitat consisteix en un cinema debat. Projecta la pel·lícula I`M SIMON, pel·lícula estatunidenca dirigida per *Greg *Berlanti i basada en la novel·la Simon *vs. *the Homo sapiens Agenda de *Becky *Albertalli.

Després l'activitat tindrà dos moments diferencials; el primer moment, de desenrotllament en grups xicotets i un segon de debat grupal.

Per a la primera part de la dinàmica **dividix la classe en grups de 4-5 persones i utilitza les següents preguntes que fomenta la discussió interna:**

1. Què opines de la decisió de Simon de mantindre en secret la seua orientació sexual?
2. Com creus que es va sentir Simon en ser obligat a eixir de l'armari?
3. Què opines del suport (o la falta de suport) que Simon va rebre dels seus amics i familiars?
4. Com s'aborda la temàtica de la identitat i l'autoacceptació en la pel·lícula?
5. Quins són els majors desafiaments que enfronta Simon al llarg de la pel·lícula? Com els supera?
6. Quina importància té la representació d'històries *LGBTQ+ en la televisió i el cinema per a la societat en general?
7. Quines lliçons creus que podem aprendre de l'experiència de Simon?
8. Quines altres històries o personatges creus que haurien de ser representats en futures pel·lícules i programes?

En la segona part de l'activitat has de fomentar un debat obert on l'alumnat tinga la possibilitat d'opinar i discutir sobre els punts compartits.

Com a punt final de l'activitat és important que sol·licites una reflexió personal:

Hauran d'escriure una breu reflexió sobre com es van sentir veient la pel·lícula i què els agradaria canviar o millorar en el seu entorn per a fomentar l'acceptació i el respecte per la diversitat.

NOTAS PARA EL FACILITADOR/A:

- ▶ Assegura't de crear un ambient segur i respectuós on totes les persones se senten còmodes per a compartir els seus pensaments i sentiments.
- ▶ Has d'estar atent a les reaccions emocionals a fi que si és necessari pugues oferir suport si algú sent incomoditat o se senta afectat pels temes tractats en la pel·lícula.
- ▶ Fomenta l'escolta activa i el respecte mutu durant les discussions.

ALUMNAT: Secundària

DINÀMICA: Dinàmica 4.

DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT:

- ▶ Hauràs de crear un Kahoot sobre educació integral en sexualitat. És important la utilització de ferramentes dinàmiques i innovadores per a captar l'atenció de l'alumnat.
- ▶ Algunes preguntes per a la creació del Kahoot són;

Què és l'Educació Sexual Integral (*ESI)?

- A. Un enfocament educatiu que abasta només l'anatomia i la reproducció
- B. Un programa que inclou informació sobre anatomia, salut sexual, relacions, consentiment, i prevenció de malalties**
- C. Una assignatura que s'ensenya només en la universitat
- D. Un curs que s'enfoca exclusivament en l'abstinència

Quin és l'objectiu principal de la *ESI?

- A. Fomentar l'abstinència fins al matrimoni
- B. Promoure una comprensió integral de la sexualitat, incloent-hi el respecte i la igualtat de gènere**
- C. Augmentar la taxa de natalitat
- D. *Ensenyar només sobre les malalties de transmissió sexual (MTS)

Quina importància té la diversitat en la *ESI?

- A. Cap, tots els estudiants han d'aprendre la mateixa informació
- B. És crucial perquè tot l'alumnat se senta representat, independentment de la seua orientació sexual o identitat de gènere**
- C. Només s'ha d'esmentar la diversitat si hi ha estudiants que ho sol·liciten
- D. La diversitat complica l'aprenentatge i ha d'evitar-se

Quin dels següents mètodes anticonceptius també ajuda a previndre malalties de transmissió sexual (MTS)?

- A. Píndola anticonceptiva
- B. Dispositiu intrauterí (*DIU)
- C. Condó**
- D. Pegat anticonceptiu

Quin tipus d'anticonceptiu és el DIU?

- A. Hormonal**
- B. Barrera
- C. Natural
- D. *Quirúrgico

Quin dels següents mètodes anticonceptius requereix una intervenció quirúrgica?

- A. Vasectomia**
- B. Anell vaginal
- C. Píndola anticonceptiva
- D. Condó femení

Què és la planificació familiar?

A. Un mètode anticonceptiu natural

B. La pràctica de controlar el número i l'espaiament dels fills

C. Una tècnica de fertilitat

D. Cap de les anteriors

Què significa MTS?

A. Malalties Tècniques Simultànies

B. Malalties de Transmissió Sexual

C. Estratègies de Tractament Sexual

D. Exercicis Terapèutics Sensuals

Quina és una forma efectiva de previndre la transmissió del VIH?

A. Usar preservatius durant les relacions sexuals

B. Compartir agulles

C. Tindre múltiples parelles sexuals

D. *Evitar #llavar+es després de la relació sexual

Quina és la relació entre la intel·ligència emocional i l'èxit acadèmic?

A. No hi ha relació

B. La intel·ligència emocional contribuïx a l'autoregulació i millor maneig de l'estrés, la qual cosa millora el rendiment acadèmic

C. La intel·ligència emocional només influïx en les matèries artístiques

D. La intel·ligència emocional només influïx en les relacions socials

Per què és crucial l'autoconeixement per a la gestió efectiva de conflictes?

A. Perquè ajuda a identificar emocions i reaccions personals.

B. Perquè evita la participació en conflictes

C. Perquè reduïx la necessitat d'interactuar amb altres

D. Perquè promou l'evitació de conflictes.

Quin impacte té la falta d'educació afectiva-emocional en la salut mental dels adolescents?

A. No té impacte significatiu

B. Pot conduir a majors nivells d'ansietat, depressió i problemes de comportament

C. Només afecta a les habilitats acadèmiques

D. Millora la resiliència

Què és l'assertivitat?

A. Evitar conflictes #coste el que coste

B. Expressar els teus pensaments i sentiments de manera respectuosa i directa

C. No tindre opinions

D. *Estar sempre d'acord amb els altres

FINANÇAT PER:

GENERALITAT
VALENCIANA
Vicepresidència Primera i
Conselleria de Serveis Socials,
Igualtat i Vivenda

UN PROJECTE DE:

fad
Juventud